یەکەی ژانـــر و بەهـــای دەق.. سەردار ڕەزا جاف

خودی دەق ئەو نووسینە هەمەجۆرەیە لە یەکێ لە کایەکانی ئەدەبی و هونەری و زانستی و ئابووری و ڕامیاری و سەربازی …تاد، بەر چاو دەکەون و ژانرێکی گرێدراوە بە ئاراستەیەکی دیاری کراو و یەکەی ژانری تێدا مەیسەر بووە و لە کرۆکی باسەکەی لای نەداوە، ئێمە لێرەدا باس لە دەقی ئەدەبی دەکەین و ئەم لایەنەمان زێتر لا گرینگ و مەبەستدارە بە تایبەت هەردوو بواری شیعر و ڕۆمان، لە رۆژگاری ئێستاماندا بە هۆی دونیای بێسانسۆر و بەربڵاو و بەرەڵای سۆشیال میدیا، هەر بابەیە و دادەیە بووە بە نوسەری عەیارە ٢٤ و پێی وایە ئیدی کەس بە کەس نییە و ئەو پانتاییەی بۆ دەچێتە سەر، هەموو نووسین ژانرێک خودان یەکەیەکی تایبەت بە خۆیە و گەرەکە نووسەر سەرەتا خۆی لە قال□ب بدات، ئەو بەناو ئازادییە بەرەڵاییە شیاو و لە بار نین بۆ دونیای ئەدەب و بە هیچ کڵۆجێک ناخزێتە خانەی دەقی ئەدەبی ڕێچکە تەواو، ئەوەیش من و کەسانی دیکە نین بڕیاری لە سەر بدەین، وەلێ کۆمەڵێ میتۆد و بەهای پیرۆزی ئەدەبییە ڕێی پێ نادات بە پێی خاوسی تێی بکەوێ و مەیلی چۆن ڕێی پێبدا بە ئارەزووی خۆی مەلەی تێدا بکات، لەم سۆنگەوە گەرەکمانە بەرچاو ڕوونییەک بخەینە بەر دەستی ئەو کۆڵکە نووسەرانە تا تێ بگەن کۆمەڵێ بنەمای زانستی هەن و گەرەکە نووسەر، جا شاعیر بێت یان ڕۆماننووس پێیەوە پابەند بێت، لیڕەدا دەمانەوێت بێژین دەقی ئەدەبی لە هەر دەقێکی زانستی ئەوانی دی لەسەرەوە باسمان لێوە کرد جیاوازە، لە نووسینی کایەکانی دی جگە لە ئەدەبی بە تایبەتی زانستی پێویستە پشت بە بەڵگە و زانیاری پڕاوپڕی ژانرەکەی بەر دەست بێت، کەچی لە بواری ئەدەبیدا زۆربەی هەرە زۆری نووسینەکان لە خەیاڵی ئەدیبەوە چەکەرە دەکات، جا بۆیە ئەو خەیاڵە ناچار دەکرێت پەیوەست بە بنەماکانی نووسین بێت، تەنها سەرەتای نووسینی ئەدەبی ڕەوانبێژی و ئێستاتیکا دوو بنەمای هەرە سەرەکین بۆ هەر دەقێکی ئەدەبی، ئێمە هەوڵ دەدەین لێرەدا هەم ئەم لایەنە شرۆڤە بکەین هەمیش یەکەی ژانرلە ناو شیعری هاوچەرخ و ڕۆمان، کە ڕۆمان بە دید و تێڕوانینمان لە ڕۆژگاری ئەمڕۆماندا پانتاییەکی فرەی گرتووە و خوێنەری باشی هەیە.

چەمکی دەق :

یەکەم :

زمان لە دەقی ئەدەبی : دەق گرینگی بەهای تایبەت بە خۆی هەیە، کەواتە نووسەر پێویستی بە چییە بۆ هاوێربوونی دەقێکی ئەدەبی لە هزرێکی جەنجاڵی خەیاڵاوییەوە کە دەڵێین جەنجاڵ هەم شیعر و هەمیش ڕۆمان لە نێو هزری نووسەرەکەدا ژاوەژاو و ئاڵۆسکاوییەک دەخولقێنێت مەگەر هەر خودی نووسەرەکە بۆ خۆی سەری لێ دەربکات، تاوەکوو دەقێکی جوان و پڕ چەمکی بەهادار دەخاتە بەر دیدی خوێنەر، نووسەر گەرەکە توانای بە سەر زمانەکەدا بشکێت نەبا لە هەڵوێستێکدا نەزانێ چۆن بنووسێت و چۆن بدوێ کەواتە ڕەوانبێژی دەرگای جوانی نووسین واڵاتر دەکات.

ئاخۆ دەق هەر لە خۆڕایی و بە گۆترە لە دایک دەبێ، بێگومان نەخێر، بەر لە هەموو بنەما و پرنسیپەکانی نووسین، نووسەر زۆر گرینگە خاوەن پاشخانێکی ئەپستمۆلۆژی بێت، بە بێ بوونی مەعریفەیەکی پڕ, ئاستەنگە بتوانێت خۆ لە قەرەی کارێک بدات پێی بوترێت دەق، بۆ نمونە مێژووی ئەدەب یەکێکە لەو بنەمایانەی نووسەر یان ئەو کەسەی دەنووسێت شتێک لە بارەیەوە بزانێت، ئەمە یارمەتیدەر دەبێت بۆ خودی نووسەرەکە، بەر لە گەڕانەوە بۆ نووسینی دەق پێویستە شتێ لە بارەی ئەدەب بخەینەڕوو، کەواتە لێرەوە نووسینی دەق پێمان دەڵێ بەر لەوەی من بنووسیت بخوێنەوە، خوێندنەوەیش بۆ کاری ئەدەبی ناکرێ خوێنەنەوەی سەرپێی بێت، وەلێ خوێندنەوەیەکی قووڵ تا ڕۆحی خوێندنەوەی تێدا تۆو بکرێت بە جۆرێک کە سبەی دارەکەی بەرهەمدار بێت و لە بەریدا بەو ئامانجە بگات کە مەبەستێتی لە نووسینی دەقی ئەدەبیدا، لایەنێکی دیکە لە خوێندنەوە بەر لە نووسین هەوڵ بدە شیعر یان چیرۆک یا خود ڕۆمان بەو ئەدایە بخوێنەوە کە چێژ بە بیسەر دەدات، ئەودەم خولیایەکت لا دروست دەبێت بەرەو شۆڕبوونەوەی قووڵ بەرەو خوێندنەوەی زیاتر تا بتوانی بکەویتە نووسین، لە هەر لایەکەوە پەنجە بەرەو دەق ببەین پێمان دەبێژێ دەق بریتییە لە : کۆمەڵە ڕستەیەکی گ□دراوە بە شێوە زمانێکی ڕاست و دروست نووسرابێت و بە پێی ئەو پەیوەندییە دیاریکراوە، ((کە پەیوەندی لە نێوان دوو ڕستە یان زیاتر هەبێت، لە نووسینی دەقی ئەدەبی پشت بە ئەبستمۆلۆژی دەبەستێت))" ١ " هەروەک گوتمان مەعریفە بنەمای سەرەکییە، کەواتە خوێندنەوەی پێشوەخت و ئاشنا بوون بە کۆڵەکە سەرەکییەکانی ئەدەب وا لەو نووسەرە دەکات کاری جوان و بەهادار بخاتە بەر دەستی خوێنەر، ئەمەیش لە ڕێی شەونخونییەوە بەرهەم دێت.

هەڵبەتە کاری نووسینی ئێمە لە سەر دەق نییە بە بارتەقای ئەوەی دەمانهەوێت یەکەی ژانر " الوحدة الموضوعیة " لە دەقدا باس بکەین، پەنجە درێژکردن بۆ خودی دەق دەبێ کاری لە پێشینە بێت، کە خودی

دەق بنەماکانی بە تەنها یەکەی ژانر نییە لە کۆمەڵێک بنەما هەن پێویستە نووسەر لە بەرچاویان بگرێت، ئەوەی لێرەدا باسی لێوە دەکەین دڵۆپێک لەو دەریا پان و بەرینەیە و دواتر دێینە سەر خودی جەوهەری باسەکەمان، زمان لایەنێکی دیکەی تایبەتمەندی نووسینە، ناکرێ دەقی شیعری و سەرهات و رووداوەکانی ڕۆمان بە یەک زمان بنووسرێت دەکرێ زمانێکی پەخشان ئامێزی بە باڵای ڕۆماندا بدوورین، زمان ئێستاتیکا بە دەق دەدات، ئەگەر بە هەمان ئەو زمانی ئاخاوتنە دەقەکی شیعری بنووسرێت یان ڕۆمان تەنها گێڕانەوەی سەهات و رووداو بن، ئەوا هەر کەسێک دەتوانێ بەربێتە وەزەی ئەدەب هەروەک ئەمڕۆ لە سۆشیال میدیاکاندا دەبینین چ سەرگەردانییەک ڕووی لە ئەدەبی کوردی کردووە، ئەم حاڵەتە تەنها نەتەوەی کوردی نەگرتۆتەوە بەڵکوو نەتەوەکانی دیکەیش دووچاری ئەم گرفتە بوون هەر یەکەیش لای خۆیەوە بەرەو پاککردنەوەی دونیای ئەدەب هەنگاوی هاویشتووە، ئەدەب بە خۆی زمانە ئەمەیش بێین زمانەکە تێکبشکێنین جا چی دەمێنێتەوە بە ئەدەب، زمان ئەو هۆکارە هەرە گرینگ و سەرەکییە کە هەر یەکێک لە ئێمە بە گەیاندنی مەبەست و ئارەزووەکانی دەری دەبڕێت، ڕایەڵەی پاکی نێوان تاک بە تاکی مرۆڤەکانە، هەر لە ڕێگای زمانەوە دەتوانین کۆمەڵێ کایەی گرینگ لە ژیانی هەر یەکێکمان پاشان نەتەوەکەمان هەم بە یەکدی هەمیش بە گەلانی دیکە بناسێنین، لە ڕێگای نووسینەکانمان کە ئەویش زمانێکی تایبەت بە خۆی هەیە و جوانی دەربڕینەکانمان وا دەکات ئاسوودەیی یاخود چێژ بە بەرامبەر بگەیەنێت، هەروەک گوتمان باسمان لای ئەدەبە، کەواتە ئەدەب یەکێکە لەو هۆکارانەی کە زۆر سەرەکین بە ناساندنی هەم خۆمان وەک تاک هەم گەلەکەمان وەک نەتەوە، کەواتە ئەدەب ئەو پانتاییە جوانەیە کە ڕێمان بە خۆش دەکات زیاتر پێل بهاوێژین، ((ئەدەب بە بێ زمان بوونی نییە، زمان ئاسەواری خۆی لە ناسنامەدا جێدەهێڵێت، چونکە بە نەو بوونی مرۆڤ و ئینتیماکەیەوە شۆڕ دەبێتەوە، جا لە بەر ئەوە دەگوترێت ئەدەب ئاوێنەی گەلانە کە خۆی تێدا دەبینێتەوە، لە ڕێگایەوە ناسنامە و بوونی خۆی تێدا دەردەبڕێت)) “ ٢ “ کەواتە با ئەو ئاوێنەیە تەڵخ نەکەین و زمانی جوانی ئەدەبی و ڕەوان و پاراوی کوردی لە دەقە ئەدەبییەکانمان بوونی هەبێت.

زمان بە پێی سەردەم گۆڕانی بە سەردا هاتووە و هێشتان ئێمەی کورد زۆتر پێویستیمان بە پێشخستنی زمانە نەخاسمە زمانی ئەدەبی، زمانی ئەدەبی هەندەی کاری خودی ئەدیبە هەندە کاری زمانناسەکان نییە، چونکە هەروا هاتووە زمانناسەکان لە ڕووی زانستی ئەکادیمییەوە پەرە بە زمان دەدەن کەچی لە بەرامبەردا بە تایبەت شاعیر هەوڵ دەدات زمانی دادەی تاک ئەو زمانە بێت کە لە شیعرەکاندا بوونی

هەیە، کەواتە ئەرکی ئەدیب بە تایبەت شاعیر زۆر قورسە و ئەمانەتیشە، ((پەیوەستی ئەدەب پەیوەستییەکی بەڵگەدارییە بە زمانەوە، بەرهەمی ڕاستەقینەی زمان ڕۆشنگەری بلەگ بەم زمانە پارێزراوە لە چوارچێوەی فۆرمی ئەدەب و دەرکەوتەکانی، کە هەمەچەشن دەبێت بە جیاوازی دەقەر و سەردەم و کاتەکان، لێرەدا زۆر گوتەی ناودار لەبارەی ئەدەبەوە هەیە لەوانەی ئەوەی ، ولیەم هازلت* دەیڵێ " ئەدەبی هەر نەتەوەیەک ڕەنگدانەوەی وێنای راستەقینەیەتی")) "٣ " کەواتە بایەخدان بە ئەدەب کە زمان بنەمای سەرەکی ئەدەبە ڕەنگدانەوەی وێنای خودی نەتەوەکەیە و، ئەگەر کورد و نەتەوەی کوردمان بە دەکارانە خۆشدەوێ بە بە ئاشنابوونمان لە زمان و ئەدەب پێنای بە نەبەین، تەنانەت ڕێنووسیش کاریگەری تەواوی خۆی لە سەر زمانی نووسین هەیە..

پەمان وایە هەشتان نەمانتوانیوە و هەرگیزیش ناتوانین مافی تەواو بە بەهای زمان لە دەقی ئەدەبی بدەین، وەک دەقی هاوچەرخ و تازەگەری کۆمەڵێک بنەمای سەرەکی هەیە، ئەوەی زۆر گرینگە زمانە پەمان باشە شتێک لەم لایەنەوە باس بکەین بەر لە غلەربوونەوەمان بە نەو یەکەی ژانر لە دەقی ئەدەبی تازەدا، هەروەک وتمان زمان کۆڵەکەیەتی، لە تەک ئەوەیش ((تێکشکاندنی کێش و سەروا، هەمەجۆرکردنی شێواز و ژانرە جۆربەجۆرەکان، دەربڕین ناخی خود کە لە واقیعەوە هەڵقوڵا بێت، تەنەوانین بە ئایندەی بوون و ژیان، تا چەند کاریگەرە بە ڕەوتە فیکری و هونەرییە تازەگەرییەکان، جەخت بکاتەوە لە سەر ئەزمونی شیعری خۆی و دەوروبەری، مەیلی هەبێت تازەگەری لە فۆرم و ناوەڕۆک بخوڵقێنێت.. چەند لایەنەکی دیکەیش ......)) ئەمە تەنها باسمان لە کورتەیەکی زۆر زۆر کورتی زمان کردن مەبەستیش ئەوەیە کەسە زمانی ئەدەبی لەنگ بێت تکایە با سۆشیال میدیا بە هەڵ نەقۆزنەوە بە شکاندنی ئاوەنەی نەتەوەیەک…

دووەم :

ژانر و یەکەی ژانر : کۆڵەکەی یەکەی ژانر تەنها بیرکردنەوەی خودی نووسەرە و هیچی دی، شتێکی بوونە لە جیهانی دەرەوەماندایە ئەوەیش هەست و درکی پێ دەکەین و خود ڕووبەڕووی دەبێتەوە، کەواتە خود لە ڕێی ئاوەزەوە درک بەو جیهانەی دەرەوە دەکات کە بوونی هەیە، لێرەدا بیرکردنەوە ئەو ژانرە لە چوارچێوەی دەقێکدا دادەڕێژێت بە گەیاندنی چەمکی دیاری کراو بە وەرگر، ژانر بە خۆی بیرۆکەیەکی سەرەکی کاری ئەدەبی یان هونەری یاخود مۆزیکییە. هەر کایەیەک لە کایەکانی پەیوەست بە ژیانی مرۆڤەوە ژانری فرە ڕەهەندی خۆی هەیە، ئەمە کارەکەمان لە بارەی ئەدەب و لە ئەدەبیش ڕۆمان و شیعرە.

بەر لە ڕۆچوون بە نێو یەکەی ژانر، گەرەکمانە بێژین کە بنەما زانستی و میتۆدییەکانی شیعر ڕۆمان ناخزێنە چوارچێوەی یەکەی ژانرەوە، زۆر هەن ڕەنگە وا تێ بگەن کە هەردووک یەک بن، نەخێر کە دێینە سەر ڕۆمان بنەماکانی ڕۆمان، بۆ نموونە گێڕەرەوە، کات و شوێن، زمان، پاڵەوان، گرێ، یان کرۆک " الحبكة" کە ئەمایان دەکرێ ئاوێتەی ژانر ببێت، چونکە خودی ژانرەکەیە، بۆیە ناکرێت ئەوانی دی تێکەڵ بە ژانر بکرێن..

لێرەدا پرسیارێک دێتە پێشەوە، ئاخۆ ئێمە بۆچی باسمان لە یەکەی ئەندامێتی نەکرد و یەکەی ژانرمان هێنایە بەر باسکردن، دیارە دوو ئاراستەی جیاوازن و هەردوو ئاراستەیش لە خاڵی سفری یەکدییەوە سەرچاوەیان گرتووە، قسەیەک هەیە هەمیشە دەگوترێتەوە " ئێمە کوڕی سەردەمی خۆمانین " کەواتە شاعیرانی سەردەمی کۆنیش کوڕی سەردەمی خۆیان بوون لە ژێر کاریگەری ئەدەبی دراوسێکانمان بوون، ئەمە حاشا هەڵنەگرە، نموونەیش عەروزی شیعری عارەبی، لێرەیشدا هەمان کاریگەریان بە سەرەوە هەبووە، یەکەی ئەندامێتی ز□ر□ب□ی بیرمەند و ڕەخنەگران لە سەر ئەوە ک□ک□ن کە ئەم لایەنە پەیوەستە بەوەی ، بەیتەکانی هەر دەقێکی شاعیرانی کۆن یەکەی ژانریان نییە و یەکەی ئەندامێتییان هەیە، بەواتە هەر بەیتێک لە دەقە شیعرییەکانیان بە یەکەوە پەیوەست نین هەر بەیتێک سەربەخۆیی خۆی هەیە واتا ئەگەر بێت و پاش و پێش بە بەیتەکانیان بکرێت ئەوا کاریگەری زۆری لە سەر نا بێت، دەقی ئەمڕۆ ئەو فەزایە قبووڵ ناکات، بۆ نموونە ئەگەر باسی مرۆڤێک بکەین لە سەرەوە بۆ خوارەوە ئەوا بە زنجیرە پێیدا دێینە خوارەوە، ئەمە بە واتا پەیوەست بوونی بە دوای یەکەوە، کەواتە ئەمە یەکەی ژانرە، وەلێ ئەگەر مەرج نەبێ باس لە ئەندامانی جەستەی مرۆڤەکە بە زنجیرە بکەین و هەر جارەی شوێنێکی باس بکەین ئەوا ئەمەیان دەچێتە خانەی یەکەی ئەندامێتی بەڵام هەردووکیان لە یەک قاڵبدان هەردوو باس لە جەستەی مر□ق د□کات، یەکێکیان بە زنجیرە لە سەرەوە بۆ خوارەوە یان لە خوارەوە بۆ سەرەوە، ئەمەیان یەکەی ژانرە، ئەوی دی هەر جارەی باس لە ئەندامێکی لەشەکە دەکات وەلێ بە زنجیرە نییە ئەمەیش یەکەی ئەندامێتییە، هەردوو ئاراستەیش کۆمەڵێ بیرمەند و ڕەخنەگر لاگیری لێ دەکەن و هەروەها لە نێوان هەردوو ئاراستەکەیش ئاراستەیەکی دی هەیە و مەیلی هەردوو دیویان هەیە، ((لەو گ□□انکارییەی کە کاریگەری و جیاوازی تێدا ڕوو دەدات، دەبێتە هۆی ئەوەی وا لە قەسیدەکە بکات ناڕێک و شلوێ " ناڕوون " بێت، بەیتەکانی لە بەر یەک ه□□□د□وش□نێتەوە، ئالێرەدا ئەمە یەکەی ئەندامێتی پێ دەوترێت، وەلێ ئەو خاڵەی پەیوەستە بە یەکەی ژانر ئەوەیە کە سەرتاپای قەسیدەکە لە یەک جۆری دیاریکراو خۆی

دەبینێتەوە، هیچ شتێکی دی لە تەواوی قەسیدەکە لە خۆ ناگرێت، و لە گەڵ کۆنیتێکستی شیعرەکەدا دەگونجێت)) “ ٤ “ کارەکە لێرەدا بە کۆتا نایەت هەروەک گوتمان دوو ئاراستە هەن کەواتە مشتومڕ و دەمودوویەکی زۆر هەڵدەگرێ و وا بە سانایی نەک یەکلانا بێتەوە وەلێ یەکلان□ بۆتەوە، ((یەکەی ئەندامێتی شیعر کاریگەرە – تا مەودایەکی دوور – لە درک پێکردنی و جێبەجێکردنی بە بۆچونی ئەرستۆ بۆ یەکەی داستان و شانۆنامە، مەبەستمان لە یەکەی ئەندامێتی لە قەسیدەدا، یەکەی ژانرە، یەکەی هەست□ کە شاعیر دەیورووژێنێت، ئەوەی لێرەدا پێویستە بەدوای یەک ڕێکستنی وێنا و بیرکردنەوەکانەوە رێکبخرێت شیعرە ورد ورد پێشبکەوێت، تا کۆتا تەواوبوونی دەخوازرێت بیرکردنەوە و وێناکان رێکبخرێن، بە مەرجێ بەشەکانی قەسیدەکە بونیادێکی زیندوو بێت، هەر بەشێک کاری خۆی دەبێت، کە لە ڕێگەی ریزبەندی بیر و هەستەکانەوە بەرەولای یەکدی بەرن)) “ ٥ “ ئەوەی لێرەدا بۆمان ساغ دەبێتەوە کە ئێمە بەش بەحاڵی خۆمان دوای ئەوەی سەرچاوەیەکی زۆرمان پشکنی و کنەی ئەم پرسەمان کرد، وای بۆ دەچین کە یەکەی ژانر بەشێکە لە یەکەی ئەندامێتی، وەلێ وەک نها گەورە نەکراوەتەوە، بۆ ئەمڕۆ لە دەقی شیعری نوێگەریدا پێویستە قەسیدەکە یەکەی ژانر بە سەریدا زاڵ بێت، لە ڕۆماندا یەکەی ئەندامێتی زێتر پێویستە، کەواتە بۆچی لەم بوارەدا جیاوازە ؟ دەگەڕێتەوە بۆ ئەوە لە ناو ڕۆماندا چەندین چیرۆک هەن خزمەت بە چیڕۆکە گەورەکە یان بڵێین بە خودی مەبەستی نووسەر لەو دەقەی نەخشەی بۆ داڕشتووە دەکات، ئەدەب نەمازە شیعر پەنجە بۆ هەر لایەنێکی ببەی دەرگای دیکەت لێ دەکاتەوە و پەل بۆ زۆر لایەنی دیکە دەهاوێت، کوردی و کورتییەکەی وەک زەردەواڵە لێت دەئاڵێ و ناکرێ پشتگوێی بخەی، زۆر جاریش لە ناچاریدا لە لای هەر نەتەوە و گەلێکەوە بێت لە کورتی دەیبڕنەوە و بۆ خەڵکانی دیکەی جێ دێڵن بەردەوامی پێ بدا و دەرگای دەمودوو و مشتومڕ بکاتەوە.

یەکەی ژانر پێویستی بە زنجیرە باسی لۆژیکی هەیە کە لە چواچێوەی پرسێکدا دەخولێتەوەو پەل بۆ لایەنی دیکە ناهاوێژێت، ئەمە بۆ شیعر زیاتر لە بارترە وەک لە ڕۆمان، ڕۆمان بۆ چەندین لا پەل دەکوتێت وەلێ لە چواچێوەی ژانرەکە یان خزمەتکرنی بە ژانری سەرەکی بیرکردنەوەی نووسەر یان چاکتر وایە بێژین، لە کرۆکی باسەکە لا نادات هەموو پەیوەست دەبن بە یەک پرسەوە ئەویش ئەو ئاراستەیە ڕۆمانەکەی لە سەر بونیادنراوە.((چەمکی ئەدەب، ئاستی ئاوەزییە، توانای چالاکی ئاوەز سوودبەخشە بە پێکھێنانی دروستکردن و هۆنینەوەی توخمە پێکھێنەرەکانی کەرەستەی ئەدەب و داهێنانەکەی، ئەم توخمە سێ پێکهاتەی سەرەکی لە خۆ دەگرێت کە ئەمانەن : “ فۆرم

، ڕەگەزی ئەدەبی ، کار “ فۆرم سوود بە پێکهێنەری زمانی داڕشتن دەگەیەنێت، ئەوانەیشی لە فەرە شێوازە ئەدەبییەکلندا لە خۆی دەگرێت، کەچی ڕەگەزی ئەدەبی، سوود بە چوارچێوە گشتییەکانی فۆرم دەگەیەنێت، لە جۆرە هونەرییە گشتییەکان و لقی ڕەگەزە ئەدەبییەکان، هەروەها کاری سێبەری سوود بە هۆکاری نووسین دەگەیەنێت” و نامانجەکانی ئەدەب لە بەهای بیرکردنەوەی هەمەچەشن کۆمەڵایەتی، ڕۆشنبیری و ئێستاتیکا و واتای ژانرییکان لە خۆدەگرێت هەر لە چەمکی فۆرم و ڕەگەزی ئەدەبی)) “ ٦ “ بۆ هەر دەقێکی ئەدەبی گەرەکە ئەو سێ فاکتەرە هەمیشە لە بەرچاو بگیرێت لە پێناو سەرکەوتنی دەقە ئەدەبییەکە، ئەوانیش فۆرم و ڕەگەزی ئەدەبی و کارەکەی، ئەمەیش لە ڕێی چالاککردنی ئاوەز “ عەقڵەوە” بەرهەم دەهێندرێت، گەرەکە ئاوەزیش تێر مەعریفی بکرێ.

سەردار ڕەزا جاف
شاعیر و ڕەخنەگر، ئەڵمانیا

سەرچاوەکان
١ – بحث عن خصائص النص الأدبي، كتابة، ندى أبراهيم ، موقع المرجع، في ١٦ / ٥ / ٢٠٢٥
٢ – ماهية العلاقة بين اللغة و الأدب و كيف يؤثران بعضهما، سامر سليمان، موقع سيدتي ، ٣١ / ٧ / ٢٠٢٤
٣ – تعريف الأدب لغة و أصطلاحا، كتابة: ألاء مبارک ، موقع فهرس في ٥ / ٧ / ٢٠١٩
٤ – ماهي الوحدات الموضوعية، كتابة : حنان عصام، موقع المرسال في ٢٦ / ٤ / ٢٠٢١
٥ – النقد الأدبي الحديث ، دكتور محمد غنيمي هلال ، دار نهضة مصر للطباعة والنشر و التوزيع، أكتوبر ١٩٩٧
٦ – قانون الكتابة الأدبية : الحعاصر والمكونات الأساسية، الأستاذ الدكتور عبدالرحمن محمد بن الوهابي، ، قسم اللغة العربية و آدابها، كلية الآداب والعلوم الأنسانية ، جامعة جدة “ السعودية “

- ولیەم هازلیت نووسەری ئینگلیزی و ڕەخنەگری دراما و وێنەکێش و فەیلەسوف لە ١٠ نیسانی ١٧٧٨ لە دایک بووە و لە ١٨ / ٩ / ١٨٣٠ ماڵئاوایی لە ژین کردووە، ئەمەستاکە بە مەزنترین ڕەخنەگر و نووسەری وتار لە بارەی میژووی زمانی ئینگلیزی دادەنرێت، هاوشان لە تەک سامەئیل جۆنسۆن و جۆرج ئۆرویل…. سایتی ویکیپیدیا